

D·N

14/10 1951

Amerikansk självkritik

George F. Kennan, tidigare amerikansk diplomat, sedan ett par år verksam som forskare och föreläsare, har blivit världsberömd genom en enda artikel: försöket att motivera och fixera "återhållandets politik" (the policy of containment) i tidskriften *Foreign Affairs* år 1947. I våras publicerade han i samma tidskrift ännu en uppsats om USA:s politik gentemot Ryssland; den var ojämförligt mindre betydande än den förstnämnda analysen. Nu har Kennan utgivit sin första bok, en kritiskt resonerande översikt över amerikansk utrikespolitik sedan sekelskiftet (*American Diplomacy 1900—1950*, The University of Chicago Press). Den innehåller många intressanta upplysningar, intelligenta reflexioner och framför allt pregnanta formuleringar, men i stort sett är boken, med tanke på författarens rykte och snabbt förvärvade auktoritet, en missräkning. Intrycket blir att Kennan sagt det väsentliga han hade på hjärtat i 1947 års artikel och att den succés han då vann förelätt honom att bli författare.

Detta hindrar inte att Kennan på flera punkter givit en tänkvärd, ehuru knappast originell kritik av amerikansk utrikespolitik och opinion i utrikesfrågor. Angreppet på Spanien 1898 var, betonar Kennan, i likhet med åtskilliga andra historiker, framdrivet av en irrationell upphetsning, som kulminerade då det amerikanska slagskeppet "Maine" sprang i luften i Manilas hamn; i själva verket var utsikterna till en förnuftig lösning av Kubafrågan mycket goda då den långvariga spänningen utlöstes i öppen konflikt. Särskilt av denna episod drar Kennan slutsatsen att yrkesdiplomaten borde ha större inflytande och lekmanopinionens roll begränsas — det är emellertid lätt att nämna tillfällen som kunde tjäna till stöd åt ett påstående i motsatt riktning, och hela tankegången är för vag för att ha något större intresse. Med all rätt framhålls att USA länge levde i illusionen att dess "visdom och hederlighet" gjorde det möjligt att undvika in-

blandning i Europas "smutsiga affärer" — medan i realiteten England och den engelska flottan gjorde den amerikanska isolationismen möjlig. Men samma attityd, samma tendens att betrakta freden som en belöning åt dygden, inte som ett resultat av tur och lyckosamt läge, framträder på andra håll; vi svenskar är inte minst benägna att i andras olyckor se straff för ondska eller galenskap.

Kennans huvudsynpunkt är att den amerikanska politiken inte varit tillräckligt realistisk, inte utgått från hur världen verkligen varit beskaffad. De juridiska och moraliska synpunkterna har varit alltför dominerande. En sida härav är att man mer eller mindre bestämt och medvetet föreställt sig att upprätthållandet av det bestående är ett självfallet högsta värde, att man inte förstätt nödvändigheten av anpassning och ändring. Även denna inställning är gemensam för alla stater som är någorlunda nöjda med den ordning som föreligger; rätten blir för dem det väsentliga, och med rätt menas i grunden helt enkelt stabilitet. Om en internationell fredsorganisation skall kunna byggas upp, måste den emellertid lämna möjlighet till "fredlig förändring", den kan inte bara bli ett värn för det läge, den uppdelning i stater och det system av traktater som finnes vid organisationens tillkomst.

Moralismen har likaledes snedvridit utrikespolitiken, förklarar Kennan. Och förvisso är det lätt att finna exempel — inte minst i USA:s historia — på hur indignation lett till yttanden och aktioner som ökat spänningen utan att rimligen kunna åstadkomma den avsedda förbättringen. Men utdömandet av de moraliska synpunkterna är inte desto mindre absurt, eller rättare, det är tanklöst att uttrycka sig som om man verkligen avsåg detta. Att Kennan i grunden inte här menar vad han säger framgår av att han ofta rör sig med moraliska argument — hur kan för övrigt en förkastelse över nazismens och kommunismens metoder motiveras utan ett mo-

ralistiskt ställningstagande? Om rätts- och moralprinciperna underkännes, är uppenbarligen vägen till det totala barbariet banad. Liksom många andra författare som ironiserar över rätt och moral i utrikespolitiken tycks Kennan egentligen endast mena det självklara, att synpunkter av denna art inte får förfälska bilden av verkligheten.

Hur pass ogenomtänkt Kennan är på denna punkt framgår av bokens slutord. Han hävdar här att man bör "vara anspråkslös nog att erkänna att vårt eget nationella intresse är det enda som vi verkligen kan uppfatta och uppskatta" — om därjämte "våra syften och handlingar här hemma är anständiga", kan "strävan att realisera vårt nationella intresse inte undgå att leda till en bättre värld". Här blir motsägelserna skrämmande. Det skulle alltså vara relativt lätt att inse vilken politik det nationella intresset kräver — fråga Hitler och Mussolini hur de lyckades! Och samtidigt anföres att en politik av denna art, om den förs av ett hyggligt folk, automatiskt leder till en bättre värld. Innebar detta att den som är hygglig hemma kan vara totalt egoistisk utåt eller att "hyggligheten" så att säga ingår i det nationella intresset? Denna förvirrade tankegång är likväl av intresse; den innebär ett försök att sammanknyta och precisera reflexioner som likt vilnsna fåglar flaxar kring även i svensk debatt.

Opt. 11. 1a
S: a 2